

Viskas apie Pinigus

Šis straipsnis techniškai paaiškina kaip atsiranda pinigai, kaip jie cirkuliuoja ir kaip dingsta. Straipsnyje naudojama balanso lentelė, kuriai suprasti nereikalingos ypatingos apskaitos žinios. Vis dėlto naujokams tai gali pasirodyti ganėtinai painu.

Labai rimta žmonių problema yra ta, kad jie visiškai nenusimano apie kasdien naudojamą daiktą, nuo kurio priklauso jų pačių gyvenimo kokybė. Vaikystėje mus mokė, kad banke kaip ir kiaulėje taupyklėje galime saugiai laikyti savo monetas ir banknotus. Paaugę ‚supratome‘, kad bankas gaudamas indėlius, skolina juos už procentus skolininkams. Suaugę šiuos dalinai klaidingus stereotipus dar ir dabar nešiojame su savimi. Kad suprastume šių laikų pinigus ir kaip jie atsiranda, mums reikės atmesti viską ką iki šiol žinojome.

Turinys:

1. [Kas yra pinigai ir kas už juos atsakingas](#)
2. [Pinigų tipai](#)
  - a. [Grynieji](#)
  - b. [Centrinio banko rezervai](#)
  - c. [Komerčinio banko pinigai](#)
3. [Balanso lentelė](#)
4. [Pinigų kūrimas Centriniam banke](#)
  - a. [Rezervai](#)
  - b. [Grynieji](#)
5. [Pinigų kūrimas Komerčiame banke](#)
  - a. [Per paskolą](#)
  - b. [Perkant turta](#)
6. [Piniginiai atsiskaitymai](#)
  - a. [Vidiniai banko pavedimai](#)
  - b. [Tarpbankiniai pavedimai Grynaisiais](#)
  - c. [Tarpbankiniai pavedimai Centriniais bankų rezervais](#)
7. [Pinigų sunaikinimas](#)
8. [Išvados](#)

1. Kas yra pinigai ir kas už juos atsakingas

Bet kas išsiskiriantis unikaliomis savybėmis gali tapti vertybe, jei žmonės nutars, kad būtent taip ir yra. Maistas, mediena ir kitos medžiagos, palengvinančios mums gyvenimą, savaime tampa vertybėmis, nes be jų tiesiog neišsiverstume. Kadangi šiais dalykais esame priversti dalintis, patogumo dėlei susikūrėme bendros vertės daiktą, tinkantį išmainyti į bet ką kitą. Senovėje tai buvo auksas, vėliau atsirado banknotai, o šiais laikais labiausiai paplitę tapo – elektroniniai skaičiai. Banknotai ir auksas turi glaudų ryšį: pirmieji bankininkai, saugodami lengvai pavogiamą auksą, mainais už jį atspausdindavo banknotą (liet. banko raštelį – pasižadėjimą gražinti auksą kada to panorės šeiminkas). Ši tradicija išsilaikė iki praeito amžiaus pabaigos, kai buvo nutarta banknotų daugiau nebeпадengti auksu.

Taigi pinigai (įtraukime ir auksą) yra viena iš atsiskaitymo formų, sąlyginai įtesinta kaip turtas. Bet kas už juos atsakingas?

Už kiekvieno pinigų vertę yra atsakingas tas, kuris juos išleido. Ankščiau pinigų nuvertėjimas buvo palyginus mažas, nebent kas nors atrasdavo aukso kasyklas arba bankininkas sumanydavo atspausdinti daugiau banknotų nei yra aukso. Pastarasis variantas, vadinamas [Frakcinio rezervo bankininkyste](#), paplito XVIII a. ir sukėlė stiprų plėtros impulsą. Išsiplėtojus tokio tipo bankininkystei, tapo sunku išlaikyti bankų likvidumą, todėl tam reikalui suvaldyti atsirado [Centriniai bankai](#).

2. Pinigų tipai:

a. Grynieji

Fizinių pinigų arba grynųjų išleidimo teisę turi tik Centrinis bankas. Litų ir centų monetos kaldinamos Vilniuje veikiančioje Lietuvos monetų kalykloje. Banknotai spausdinami skirtingose Europos spaustuvėse.

Visi suprantame, kad stambias operacijas atlikinėti grynaisiais yra nepatogu. Tai viena iš priežasčių, kodėl šiandien gryniesiems sudaro tik mažą visų pinigų dalį. Šiais laikais žmonės naudojami kredito arba debeto kortelėmis, kurios leidžia atsiskaitinėti elektroniniais pinigais. Bet kas išleidžia elektroninius pinigus?

b. Centrinio banko rezervai

Centrinio banko rezervai (dar vadinami baziniais arba padidinto galingumo pinigais) yra vieni iš elektroninių pinigų tipų, leidžiantys komerciniams bankams atsiskaitinėti tarpusavyje. Juos galime vadinti elektronine grynųjų versija. Vis dėlto šiais pinigais paprastas žmogus ar normalūs verslai naudotis negali. Rezervai yra prieinami tik tiems, kurie turi sąskaitas Lietuvos centriniame banke. Centrinio banko rezervai paprastai nėra įskaičiuojami į bendrą pinigų apyvartą, vien dėl to, kad jie naudojami tik tarpbankiniams atsiskaitymams centrinio banko sistemoje (atvirosios rinkos operacija). Kad suprastumėte kam reikalingi tokie pinigai privalote įsigilinti į [Frakcinio rezervu bankininkystės](#) principą.

c. Komercinių bankų pinigai

Trečiasis pinigų tipas sudaro didžiausią visų pinigų dalį. Vis dėlto, šie pinigai, skirtingai nei gryniesiems ar centrinio banko rezervai, nėra išleidžiami Lietuvos banko ar Vyriausybės. Komercinių bankų pinigai (dar vadinami kaip čekinės sąskaitos pinigai) išleidžiami privačiuose, pelno siekiančiuose bankuose, paprastai per paskolos išdavimą. Šie pinigai egzistuoja tik elektroniniu pavidalu, kuriuos bankas „sukūrė“ paprasčiausiai prirašydamas indėlių balanso lentelėje.

3. Balanso lentelė

Tiek Centriniame, tiek Komerciniame banke visi pinigai egzistuoja kaip apskaitos įrašas (balansas), todėl, kad suprastume kaip atsiranda pinigai, privalome susipažinti su apskaitos pradmenimis. Bankininkystės suvokimui jums tereikia suprasti Balanso lentelę, kurioje iš esmės parašyta:

- Viskas kas priklauso bankui.
- Viskas ką kiti skolingi bankui.
- Viskas ką bankas skolingas kitiems.
- Viskas kas liko akcininkams (banko valdytojams).

Ką bankas turi ir ką kiti žmonės skolingi bankui yra įtraukta kaip turtas (aktyvai):

BALANSAS	
Turtas	Įsipareigojimai
Tai ką turi bankas (Pastatai, kompiuteriai, gryniesiems kasoje, obligacijos, akcijos ir kiti finansiniai instrumentai) + Tai ką žmonės skolingi bankui. (Paskolos, hipoteka, viršytas kreditas)	

Greičiausiai atrodys prieštaravimai, bet paskolinus draugui 100 LT su pažadu, kad jis juos ateityje grąžins – tai gali būti įrašyta kaip turtas. Iš tikrųjų jei paskolintai pinigus, nuo to laiko tu jų jau nebeturi, taigi kaip tu gali juos įrašyti kaip turtą? Vis dėlto, kai paskola sudaryta, skolininkas pasirašo sutartį, kurioje prižada sumokėti pasiskolintą sumą kartu su palūkanomis ir šis kontraktas apskaitoje laikomas kaip turtu.

Kita balanso pusė vadinasi Įsipareigojimai (pasyvai).

BALANSAS**Turtas**

Tai ką turi bankas
(Pastatai, kompiuteriai, grynųjų
kasoje, obligacijos, akcijos ir kiti
finansiniai instrumentai)

+

Tai ką žmonės skolingi bankui.
(Paskolos, hipoteka, viršytas
kreditas)

Įsipareigojimai

Viskas ką bankas skolingas
žmonėms arba kitiems bankams.

+

Viskas kas liko akcininkams.
(Banko akcijos)

4. Pinigų kūrimas Centriniam banke:**a. Rezervai**

Pradėkime nuo Centrinio banko išleidžiamų rezervų, kurie „palengvina“ komercinių bankų atsiskaitinėjimą tarpusavyje.

Šiame pavyzdyje parodysime kaip Centrinis bankas sukuria rezervus privatiems bankams. Kaip pavyzdį paaiškinsime Lietuvos centrinį ir DNB banką. Štai kaip atrodo Lietuvos banko balansas (dėl aiškumo, balanso lentelę supaprastinome ignoruodami tai kas nereikalinga):

LIETUVOS BANKO BALANSAS – BANKŲ REZERVAI (1)**Turtas****0 LT****Įsipareigojimai**

DNB rezervų
sąskaita:
0 LT

Ir DNB banko balansas:

DNB BANKO BALANSAS – BANKŲ REZERVAI (2)**Turtas**

Vertybinių
popieriai:
10,000 LT

Įsipareigojimai

Banko akcijos:
10,000 LT

Kadangi DNB bankas yra centrinio banko (Lietuvos banko) klientas, jis susisieks su juo ir praneša, kad savo centrinio banko sąskaitoje norėtų turėti 10,000 LT rezervais.

Standartinis metodas, kuriuo Lietuvos Bankas atlieka štai tokį prašymą yra pardavimo ir atpirkimo sandoris (repo). Iš esmės, tai tas pats kas įkeisto turto paskola.

DNB bankas parduoda savo turtą (dažniausiai akcijas) centriniam bankui, mainais už pastarojo rezervus. Kai sandoris atliktas, Lietuvos bankas įgyja 10,000 LT vertės akcijų turto ir įsipareigoja 10,000 LT vertės rezervais DNB bankui. Štai kaip atrodo Lietuvos banko balansas:

LIETUVOS BANKO BALANSAS – BANKŲ REZERVAI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Vertybinių popieriai: 10,000 LT	DNB rezervų sąskaita: 10,000 LT

Kaip matote, Lietuvos banko turtas padidėjo 10,000 LT. Taip pat atsirado 10,000 LT rezervų DNB bankui, kurie praktiškai buvo sukurti kaip užstatas vertybiniams popieriams.

Taigi žiūrint į DNB banko balansą, vertybiniai popieriai tiesiog apsiskeitė su centrinio banko rezervais:

DNB BANKO BALANSAS – BANKŲ REZERVAI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Centrinio banko rezervai: 10,000 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

DNB banko balansas visiškai neišsiplėtė ir nesumažėjo; tiesiog vienas turtas pakeitė kitą turtą. Įsipareigojimai liko tie patys.

DNB bankas, nuo dabar gali atsiskaitinėti su kitais bankais centrinių rezervų sistemoje (parodyta žemiau).

Centrinis bankas taip pat gali skolinti rezervus komerciniam bankui, tik šį kart centrinio banko aktyvuose, vietoj 10,000 LT vertės vertybinių popierių būtų irrašyta 10,000 LT kaip paskola bankui.

Esant išskirtinai sunkioms finansinėms aplinkybėms Lietuvos bankas gali supirkti įvairius komercinių bankų aktyvus ir taip padidinti pinigų masę grynaisiais litais (angl. QE – quantitative easing).

b. Grynieji

Procesas, kurio metu centrinis bankas parduoda grynuosius paprastiems bankams yra panašus į rezervų atsiradimą.

Štai taip pradžioje atrodo Lietuvos banko balansas:

LIETUVOS BANKO BALANSAS – GRYNIEJI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Vertybinių popieriai: 10,000 LT	DNB rezervų sąskaita: 10,000 LT

Ir DNB banko balansas:

DNB BANKO BALANSAS – GRYNIEJI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Centrinio banko rezervai: 10,000 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

Jeigu DNB bankas pamato didėjančią grynųjų pinigų paklausą (pavyzdžiui prieš šventes), tada jis gali iškeisti savo (elektroninius) centrinio banko rezervus į (fizinius) grynuosius. Šio veiksmo procesas yra labai paprastas: DNB bankas paprasčiausiai iškeičia savo turimus 10,000 LT rezervus į 10,000 LT grynaisiais.

Lietuvos banko įsipareigojimuose, DNB banko sąskaitos 10,000 LT rezervai apsieičia vietomis su 10,000 grynaisiais. Štai kaip atrodo Lietuvos banko balansas po apsieitimo:

LIETUVOS BANKO BALANSAS – GRYNIEJI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Vertybiniiai popieriai: 10,000 LT	DNB rezervų sąskaita: 0 LT + Grynieji: 10,000 LT

Tuo tarpu DNB banko balanse, turtas iš 10,000 LT centrinio bankų rezervų pavirto į 10,000 LT grynaisiais:

DNB BANKO BALANSAS – GRYNIEJI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Centrinio banko rezervai: 0 LT + Grynieji: 10,000 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

Atkreipkite dėmesį, kad nei vieno banko aktyvai ar pasyvai neišsiplėtė ir nesumažėjo, tiesiog tuo metu jie tik pakeitė savo formą.

Kai grynieji susidėvi arba tampa tiesiog nebereikalingi, įvyksta priešingas sandoris, kurio metu DNB bankas parduoda grynuosius Lietuvos bankui, mainais atgaudamas centrinio banko rezervus. Kaip supratote, grynieji ir rezervai yra vienas ir tas pats.

5. Pinigų kūrimas Komerciniame banke

Dabar pažvelkime kaip atsiranda didžioji visų pinigų masės dalis, esanti žmonių ir įmonių bankų sąskaitose.

a. Per paskolą:

Banko klientas, pavadinkime jį Jonu, užėina į DNB banką su tikslu gauti 10,000 LT paskolą naujam BMW automobiliui. Jonas pasirašo sutartį, kurioje pasižada per penkerių metų periodą gražinti 10,000 LT sumą su palūkanomis. Šis legalus kontraktas atspindi banko ateities pelną. Taigi DNB banko balansas po sutarties atrodo šitaip:

DNB BANKO BALANSAS – PER PASKOLĄ (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT	-

Bankas nedelsiant atidaro Jonui sąskaitą ir įrašo 10,000 LT. Šie pinigai virsta banko įsipareigojimu Jonui:

DNB BANKO BALANSAS – PER PASKOLĄ (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT	Jono sąskaita: 10,000 LT

Atkreipkite dėmesį, kad nei vienas litas nebuvo pervestas ar paimtas iš kitos sąskaitos, bankininkas tiesiog atnaujino apskaitos duomenų bazę. Bankas iš tikrųjų ‚neperskolino pinigų‘ – kad paskolintum kažką, pirmiausia tą daiktą reikia turėti. Realybėje, bankai paskolą sukuria iš nieko. Vėliau kai paskola gražinama, pinigai (išskyrus palūkanas) ištrinami iš apskaitos duomenų bazės ir taip nustoja egzistuoti (parodyta žemiau).

b. Perkant turtą:

Bankas taip pat kuria pinigus pirkdamas tiek ‚realų‘, tiek finansinį turtą. Pavyzdžiui, buvęs Snoro bankas nusprendė įsigyti 1000 LT vertės valstybinių obligacijų iš pensijų fondo. Pradžioje, Snoro balansas atrodo šitaip:

SNORO BANKO BALANSAS – PERKANT TURTA (1)

Turtas	Įsipareigojimai
0 LT	0 LT

Snoras įsigydamas obligacijų, sukuria sąskaitą pensijų fondui ir įrašo į ją 1000 LT. Mainais bankas gauna 1000 LT vertės obligacijas.

SNORO BANKO BALANSAS – PERKANT TURŲĄ (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Valstybės obligacijos: 1000 LT	Pensijų fondo sąskaita: 1000 LT

6. Piniginiai atsiskaitymai.

a. Vidiniai banko pavedimai

Prieš tai parodėme kaip bankas sukuria elektroninius skaičiukus, kurie atsiranda mūsų banko sąskaitoje. Šie skaičiukai dar vadinami ‚banko kreditais‘, ‚čekinės sąskaitos indėliais‘ arba ‚neterminuotais indėliais‘. Šiuo momentu, naujai sukurti pinigai sėdi Jono sąskaitoje ir žinoma, Jonas jais pasinaudos. Taigi, kas vyksta atsiskaitymo metu?

Pavyzdyje Jonas iš SEB banko pasiskolino 10,000 LT naujai BMW mašinai (tarkime tokios dabar kainos). Po sutarties pasirašymo SEB banko balansas atrodo šitai:

SEB BANKO BALANSAS – VIDINIAI ATSISKAITYMAI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT	Jono sąskaita: 10,000 LT

Kad Jonas galėtų nusipirkti mašiną, jis privalo pervesti pinigus į BMW įmonės sąskaitą. BMW savo pinigus taip pat laiko SEB banke, todėl pervedimo procesas bus labai lengvas. Jonas tiesiog padarys 10,000 LT pavedimą į BMW sąskaitą. SEB bankui tereikės 10,000 LT sumą perkelti iš Jono sąskaitos į BMW įmonės sąskaitą:

SEB BANKO BALANSAS – VIDINIAI ATSISKAITYMAI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT	Jono sąskaita: 0 LT + BMW sąskaita: 10,000 LT

Vis dėlto, kas bus jei Jono ir BMW įmonės sąskaitos egzistuoja skirtinguose bankuose? Atsiskaitymai tada gali vykti grynaisiais ir centrinio banko rezervais.

b. Tarpbankiniai pavedimai Grynaisiais.

Jeigu Jono ir BMW sąskaitos yra skirtinguose bankuose, Jonas gali tiesiog išsigryninti savo pinigus ir užmokėti jais BMW atstovybėje.

Balanso pavyzdyje aukščiau, mes paslėpėme viską kas nebuvo susiję su pavyzdžiu. Sekančiame pavyzdyje, panaudosime grynuosius, kuriuos Swedbank gavo iš Lietuvos Banko (kaip parodyta aukščiau), taip pat pažymėsime banko akcijas, kurios balanse buvo visada, bet dėl paprastumo sumetimų jų anksčiau nerodėme.

Visi grynėji, kurie guli banko kasose, legaliai priklauso bankui ir tai būtina atsispindės jo balanse.

Swedbank ką tik suteikė Jonui 10,000 LT paskolą:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – TARPBANKINIAI GRYNIEJI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT + Grynėji: 10,000 LT	Jono sąskaita: 10,000 LT + Banko akcijos: 10,000 LT

Jonas išsigrynina 10,000 LT:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – TARPBANKINIAI GRYNIEJI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT + Grynėji: 0 LT	Jono sąskaita: 0 LT + Banko akcijos: 10,000 LT

Nuo šios akimirkos bankas anuliuo savo 10,000 LT įsipareigojimą Jonui ir jam nebėra skolingas.

Jonas nubėga į BMW centrą, kuris turi dar vieną sąskaitą Ūkio banke ir užmoka 10,000 LT grynaisiais. Prieš pavedimą Ūkio banko balansas ir BMW sąskaita atrodė šitaip:

ŪKIO BANKO BALANSAS – TARPBANKINIAI GRYNIEJI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
0 LT	BMW sąskaita: 0 LT

Kai BMW priėma 10,000 LT sumą, Ūkio banko balanse atsiranda turto įrašas su 10,000 LT indėliu grynaisiais. Tuo pat metu Ūkio banko balanse atsiranda įsipareigojimas BMW įmonei. Einamojoje arba čekinėje sąskaitoje prirašomi 10,000 LT.

ŪKIO BANKO BALANSAS – TARPBANKINIAI GRYNIEJI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Grynieji: 10,000 LT	BMW sąskaita: 10,000 LT

c. Tarpbankiniai pavedimai Centrinio banko rezervais (Atvirosios rinkos operacija)

Žinoma, kad atsiskaitymas grynaisiais yra gana nepatogus ir potencialiai pavojingas. Didelių sumų tarpbankiniams pavedimams naudojami elektroniniai pinigai - centrinio banko rezervai.

Lygiai taip pat kaip jūs ar kas nors kitas turi sąskaitą banke, taip pat ir bankai turi sąskaitas centriniam banke dar žinomas kaip rezervų sąskaitos. Šios sąskaitos aptarnauja specialų pinigų tipą, žinomą kaip bankų rezervus, kuris gali būti vadinamas elektronine grynųjų versija. Taigi, jeigu Jonas ir BMW turi sąskaitas skirtinguose bankuose, pavedimas bus atliktas elektroniškai, naudojant rezervus.

Kad parodytume kaip bankai atlieka pavedimus naudojant rezervus, pirmiausia balanse turime pridėti centrinio banko rezervus. (Vėlgi, tai bus labai supaprastintas pavyzdys).

Swedbank ką tik išdavė Jonui 10,000 LT paskolą:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAI (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT +	Jono sąskaita: 10,000 LT +
Centrinio banko rezervai: 10,000 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

Tuo tarpu, Ūkio banko balansas atrodo šitaip:

ŪKIO BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAIS (1)

Turtas	Įsipareigojimai
0 LT	BMW sąskaita: 0 LT

Jonas liepia Swedbank, atlikti 10,000 LT pavedimą į BMW banko sąskaitą esančią Ūkio banke. Prieš įvykdydamas pavedimą, Swedbank sumažina Jono sąskaitos balansą ir perveda rezervus į Ūkio banką:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAI (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT + Centrinio banko rezervai: 0 LT	Jono sąskaita: 0 LT + Banko akcijos: 10,000 LT

Ūkio bankas, gavęs rezervus, įrašo į BMW sąskaitą 10,000 LT.

ŪKIO BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAIS (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Centrinio banko rezervai: 10,000 LT	BMW sąskaita: 10,000 LT

Pažiūrėkime kaip atrodo tas pats atsiskaitymas iš Lietuvos banko požiūro taško. Abu bankai, esantys LB klientais, tiesiog atsiskaitė rezervais centrinio banko sąskaitose, lygiai taip pat kaip du žmonės atsiskaito tarpusavyje komercinio banko sąskaitose; vieno kliento įsipareigojimas, tampa kito kliento įsipareigojimu. Taigi, rezervai esantys kaip turtas privačių bankų balansuose yra centrinio banko įsipareigojimas (lygiai taip pat, kaip tavo balansas yra komercinio banko įsipareigojimas tau). Prieš įvykstant atsiskaitymui rezervais iš Swedbank į Ūkio banką, centrinio banko balansas atrodo štai kaip:

LIETUVOS BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAIS (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Vertybiniai popieriai: 10,000 LT	Swedbank sąskaita: 10,000 LT + Ūkio banko sąskaita: 0 LT

Jonas, liepia Swedbank pavesti 10,000 LT iš jo banko sąskaitos į BMW įmonės sąskaitą, esančią Ūkio banke. Kad tai atsitiktų, Swedbank susisieks su Lietuvos banku (elektroniškai), liepdami pervesti 10,000 LT iš jų rezervų sąskaitos į Ūkio banko rezervų sąskaitą:

LIETUVOS BANKO BALANSAS – ATSISKAITYMAS REZERVAIS (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Vertybiniai popieriai: 10,000 LT	Swedbank sąskaita: 0 LT + Ūkio banko sąskaita: 10,000 LT

Kai Swedbank rezervai pasieks Ūkio banką, pastarasis papildys BMW įmonės čekinę sąskaitą 10,000 LT.

7. Pinigų sunaikinimas

Kaip matėme ankščiau, bankui suteikus paskolas, sukuriami nauji pinigai (kaip kažkieno čekinės sąskaitos skaičiukai).

Kas atsitinka kai šios paskolos gražinamos? Įvyksta atvirkštinis veiksmas – pinigai sunaikinami. Toks principas galioja visiems elektroniniams pinigams. Šiame skyriuje kalbėsime apie komercinių bankų pinigus.

Prieš tai buvusiame pavyzdyje, Jonas pasiskolino 10,000 LT, kad įsigytų mašiną. Įsivaizduokime, kad dabar Jonas nusprendė gražinti paskolą. (Kad pavyzdys būtų paprastesnis, Jonas gražins visą sumą iš karto, o ne dalimis.)

Prisiminkite situaciją, kai Jonas nusipirko BMW: bankas turėjo 10,000 LT vertės turto kaip paskolą Jonui ir tiek pat įsipareigojimų jau perkeltų į kitą banką:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – PASKOLOS GRAŽINIMAS (1)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT +	Jono sąskaita: 0 LT +
Centrinio banko rezervai: 0 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

Po kelių mėnesių triūso, Jonas uždirba 11,000 LT iš savo darbovietės. Šie pinigai pervedami iš darbovietės sąskaitos į Jono sąskaitą elektroniškai – Swedbank įgyja 11,000 LT (rezervais) ir tuo pačiu padidina Jono sąskaitą tokia pat suma:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – PASKOLOS GRAŽINIMAS (2)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 10,000 LT +	Jono sąskaita: 11,000 LT +
Centrinio banko rezervai: 11,000 LT	Banko akcijos: 10,000 LT

Jonas nusprendžia gražinti 11,000 LT paskolą (kartu su 10% palūkanomis). Iš Jono požiūro taško, Swedbank tiesiog išėmė pinigus iš jo sąskaitos. Realybėje Swedbank nieko neišėmė. Bankas tiesiog sumažino 11,000 LT įsipareigojimus Jonui ir tuo pat metu pašalino 10,000 LT paskolą kaip turta iš balanso, nes skola buvo „grąžinta“:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – PASKOLOS GRAŽINIMAS (3)

Turtas	Įsipareigojimai
--------	-----------------

Paskola Jonui:
0 LT
+
Centrinio banko rezervai:
11,000 LT

Jono sąskaita:
0 LT
+
Banko akcijos:
11,000 LT

Jonas dabar nebeturi pinigų savo banko sąskaitoje. Jis taip pat nebeturi skolos. Swedbank turtas padidėjo nuo 10,000 LT kai buvo suteikta paskola iki 11,000 LT kai paskola buvo gražinta. Swedbank įsipareigojimai akcininkams taip pat padidėjo nuo 10,000 LT iki 11,000 LT. Galų gale, jei bankas dabar nuspręstų išparduoti visą turtą ir užsidaryti, jis turėtų 1000 LT daugiau, nei prieš suteikiant paskolą – tai bankininkų pelnas.

Žinoma, pelningas bankas neužsidaro. Vietoj to, jis išmoka akcininkams dividendus, apmoka personalo atlyginimus ir t.t. Pavyzdžiui Swedbank galėtų paimti 1000 LT pelną ir padalinti jį po lygiai akcininkams ir personalui:

SWEDBANK BANKO BALANSAS – PELNO APMOKĖJIMAS (4)

Turtas	Įsipareigojimai
Paskola Jonui: 0 LT + Centrinio banko rezervai: 11,000 LT	Jono sąskaita: 0 LT Akcininko sąskaita: 500LT Personalo atlyginimai: 500LT Banko akcijos: 10,000 LT

8. Išvados

- Komercinių bankų „pinigai“ neatstoja grynųjų, kuriuos galite turėti rankoje; tai tiesiog paprastas banko įsipareigojimas tau ir jis egzistuoja tik kaip elektroninis skaičiukas kompiuterinėje sistemoje.
- Komercinių bankų „pinigai“ sudaro didžiausią pinigų masės dalį Lietuvoje ir visame pasaulyje (apie 96 proc. atsiskaitymų Lietuvoje atliekama internetu).
- Priešingai nei daugelis mano, bankai prieš suteikiant paskolą sukuria visiškai naujus indėlius (pinigus jūsų sąskaitose). Savo balanse, bankai prideda įsipareigojimą ir tuo pat metu turtą (paskolos kontraktą).
- Paskolos kontraktas banko balanse įrašomas kaip turtas. Vis dėlto, palūkanos nepridedamos prie turto, užtat prirašomos kaip pelnas atidavus paskolą.
- Centrinio banko rezervai, kuriais bankas atsiskaitinėja tarpusavyje yra sukurti kaip užstatas įkeistam turtui.
- Visi pinigai yra sukurti kaip skola už palūkanas (komercinis bankas) arba finansinius instrumentus (centrinis ir komercinis bankas).
- Didžiąją pinigų masės dalį sudarantys Komercinių bankų „pinigai“ yra apmokestinti palūkanomis. Tai reiškia, kad atidavus visas skolas ir taip išnykus pinigams liktų didžiulė palūkanų skola.

Šaltinis: <http://www.positivemoney.org.uk/how-banks-create-money/balance-sheets/>